

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวมของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

DEVELOPMENT OF A HOLISTIC EDUCATIONAL MANAGEMENT MODEL
OF SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION

จิรวัดน์ รักพวง¹, ณัฐรดา วงษ์นายะ² และสัมฤทธิ์ ไวเปียร์³
Jirawat Rakpuang¹, Natrada Wongnaya², and Sumrit Vipear³

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

² สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

³ ศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี

¹ Doctor of Philosophy Program in Administration and Development Strategy,
Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet

² Administration and Development Strategy, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet

³ Director, Provincial Education Office, Saraburi Provincial Education Office

E-mail: Jirawatrakpuang@gmail.com

Received:	February 10, 2022
Revised:	May 6, 2023
Accepted:	May 10, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม 2) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีจากสถานศึกษาที่มีลักษณะการจัดการศึกษาแบบองค์รวม 3) นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม และ 4) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวมว่ามีประสิทธิผลเพียงพอที่จะนำไปใช้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วารสาร แนวคิด ทฤษฎี หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย ผู้ให้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และการประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ในงานวิจัยเพื่อใช้สังเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม 1.1) สภาพการจัดการศึกษาแบบองค์รวมยังติดอยู่ในกรอบนโยบายจากส่วนกลาง 1.2) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระในด้านนโยบายการศึกษา ด้านการบริหาร การศึกษา ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านการเรียนการสอน และด้านเครือข่ายการศึกษา 1.3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร

สถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรของสถานศึกษา 3) ด้านสมรรถนะครูผู้สอน 4) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคม และ 6) ด้านบรรยากาศภายในสถานศึกษา และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) ด้านระบบราชการเพื่อการศึกษา 2) ด้านการเมืองเพื่อการศึกษา 3) ด้านเศรษฐกิจยุคใหม่เพื่อการศึกษา 4) ด้านวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ และ 5) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา 2) แนวปฏิบัติที่ดีจากสถานศึกษาที่มีลักษณะการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า สถานศึกษาทางเลือกรมีความอิสระในการดำเนินการมากกว่า สถานศึกษาแบบก้าวหน้า 3) การนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความเป็นมา ความสำคัญ หลักการ วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และ 4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ที่จะนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา และเกิดประโยชน์ ในการจัดการศึกษา

คำสำคัญ

รูปแบบการจัดการศึกษา การศึกษาแบบองค์รวม สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study about type of the problem that affects a development the holistic education, 2) study the good practice from educational institutions with a holistic education, 3) present a holistic education model, and 4) shown the result evaluate a holistic education model that has effective to be applied. The source of the information including conception, principle, books, journal, and research. The data providers in this research are administrators, teacher, and 20 educational professionals. The data collection procedure is interviewing the specialist from workshop, seminar and analyze information from document, rate of the mean, rate of the standard deviation.

The result of this research showed about 1) type of the problem that affects a development the holistic education 1.1) the holistic education has held of policy from the central only, 1.2) the Policy, Education Administration, Course, Teaching and Communication Network are not flexible, 1.3) the factors that affect in a holistic education were the inter factor are including 1) vision of executive, 2) course syllabus, 3) capability of teacher, 4) educational resources, 5) participation of community and society, and 6) environment in school. The external factor is including 1) bureaucratic system of educational, 2) politics of educational, 3) new economy for education, 4) culture of educational, and 5) technology for education. 2) The best practice of holistic education explained alternative academy has more liberty to do all of the process than progressive academy. 3) Type of holistic education model are 3 sections. Including section 1 is history, point of view, principle and objective. Section 2 is factor,

procedure, product, and result. Section 3 is regulation and condition. And 4) the result of evaluation holistic education model has properly and possible to apply in academy and this model is beneficial in education management a holistic education.

Keywords

Educational Management Model, Holistic Education, Basic School

ความสำคัญของปัญหา

สภาพการจัดการศึกษาแบบองค์รวมเริ่มเกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2542 แต่ในขณะนั้นเป็นเพียงการศึกษาทางเลือกเท่านั้น ยังไม่มีหน่วยงานการศึกษาหรือสถานศึกษา นำมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ยังคงจัดการศึกษาที่เป็นในลักษณะของการแยกส่วนจนกระทั่งถึงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 นักการศึกษาเริ่มเห็นความสำคัญกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม กลับมามองแนวคิดในการจัดการศึกษาใหม่ ปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาคนแบบไม่แยกส่วนซึ่งเรียกว่า “การจัดการศึกษาแบบองค์รวม” เน้นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้านมากขึ้น (Office of the Basic Education Commission [OBEC], 2009)

ปัญหาการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ในประเทศไทยเกิดขึ้นทั้งในระบบ และนอกระบบการศึกษา ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อคลี่คลายปัญหาอันเนื่องมาจาก ระบบการศึกษาที่ไม่อาจสร้างหรือพัฒนาคนให้รอบรู้ได้ จึงเกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีมองปัญหาอย่างเชื่อมโยงจากเดิมเป็นเพียงการศึกษาทางเลือก และการศึกษาแบบก้าวหน้า มาเป็นการศึกษาแบบองค์รวม เพื่อเป็นการพัฒนาด้านความรู้ เจตคติ ทักษะ และสมรรถนะ บูรณาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แบบองค์รวม เพราะการจัดการศึกษาแบบองค์รวม สามารถผสมผสานรูปแบบการจัดการศึกษาในระบบ และนอกระบบด้วยกระบวนการที่หลากหลาย สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ภายใน และสภาพการณ์ที่เป็นจริงภายนอกทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (Office of the Education Council [ONEC], 2016)

จากสภาพ และปัญหาดังกล่าว เกิดข้อเรียกร้องจากสังคมให้มีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทุกด้าน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุลด้านความรู้ เจตคติ ทักษะ และสมรรถนะ หลอมรวมพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แบบองค์รวม เพื่อให้หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองไทย พลเมืองโลกที่มีคุณภาพ

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

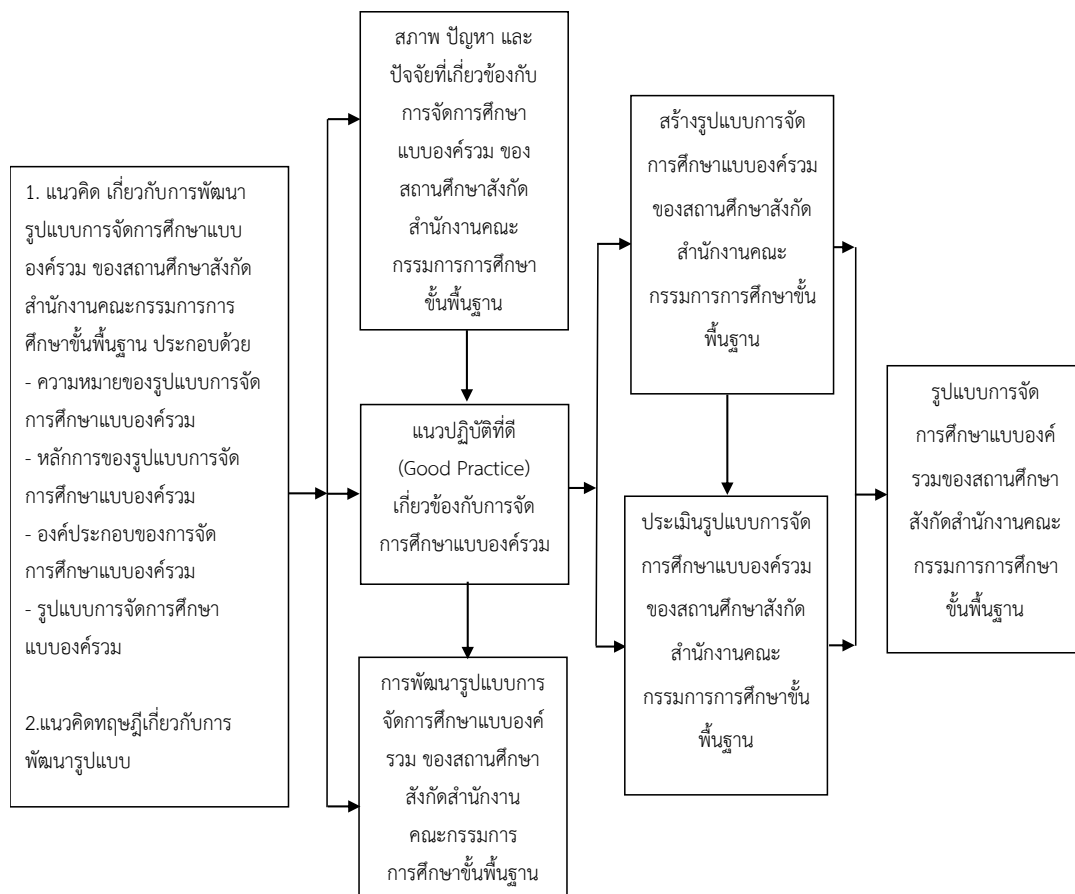
1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง
2. แนวปฏิบัติที่ดีที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างไร

3. รูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะอย่างไร

4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัย ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม

1.1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาแบบองค์รวม โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

1.1.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวมทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

1.1.2 เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล และแบบบันทึกการสรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพ และปัญหาตามกรอบการศึกษา 5 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านการบริหารการศึกษา 3) ด้านหลักสูตรการศึกษา 4) ด้านการเรียนการสอน 5) ด้านเครือข่ายการศึกษา

1.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากห้องสมุดของหน่วยงานราชการ หนังสือ เอกสาร วารสารของส่วนราชการส่งมาให้ การสืบค้นงานวิจัย บทความวิจัย หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)

1.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความวิจัย ในและต่างประเทศ

1.2 การศึกษาปัจจัยการจัดการศึกษาแบบองค์รวม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews)

1.2.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา จากสถานศึกษาจัดการศึกษาแบบทางเลือก และสถานศึกษาแบบก้าวหน้า จำนวนทั้งสิ้น 20 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามกรอบการศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์ ปัจจัยภายใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านสมรรถนะของครูผู้สอน 4) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และสังคม และ 6) ด้านบรรยากาศภายในสถานศึกษา และปัจจัยภายนอก 5 ด้าน คือ 1) ด้านระบบราชการเพื่อการศึกษา 2) ด้านนโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบภาครัฐเพื่อการศึกษา 3) ด้านเศรษฐกิจยุคใหม่เพื่อการศึกษา 4) ด้านวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ และ 5) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และกรรมการสถานศึกษา

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม โดยศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-Case Studies)

2.1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และกรรมการสถานศึกษา ทั้งสิ้น 20 คน จากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาทางเลือก 2 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนมีชัยพัฒนา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 คน 2) ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยม่อนแสงดาว วิทยาลัย ตำบลดอยลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 คน และสถานศึกษาที่จัดการศึกษา

แบบก้าวหน้า 2 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอนุบาลบ้านบ่อไม้หว้า อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน 5 คน และ 2) โรงเรียนจ่านกร้อง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามกรอบเนื้อหา 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านการบริหารการศึกษา 3) ด้านหลักสูตรการศึกษา 4) ด้านการเรียนการสอน 5) ด้านเครือข่ายการศึกษา

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงพื้นที่ เก็บข้อมูลตามแบบบันทึกการสัมภาษณ์ โดยนักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยจดบันทึก พร้อมทั้งบันทึกภาพ และเสียง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาความการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ยกร่างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน เพื่อยกร่างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม

3.2 การตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 8 คน เพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวมที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ดังนี้

4.1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์ ด้านการพัฒนารูปแบบด้านการจัดการศึกษา และด้านการบริหารการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินที่พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 2 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ลักษณะแบบปลายเปิด

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบประเมินพร้อมซองเปล่าติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ของถึงผู้วิจัยไปยังผู้ประเมิน ผู้วิจัยติดตาม รวบรวมแบบประเมินที่ส่งคืนมาทางไปรษณีย์

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม

1.1) ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า การจัดการศึกษาปัจจุบันแยกเป็นส่วน ๆ เป็นรายวิชา โครงสร้างเวลาเรียน 800-1,200 ชั่วโมงต่อปี เนื้อหาสาระการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่ ใช้เวลาการเรียนรู้มาก เน้นความรู้ความจำ มีการแข่งขันสูง ผู้เรียนเกิดความเครียด

1.2) ผลการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาด้านความรู้ เจตคติ ทักษะ และสมรรถนะแยกเป็นส่วน ๆ การบูรณาการความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การผสมผสานรูปแบบการจัดการศึกษาในระบบ และนอกระบบ ยังมีอุปสรรคหรือข้อจำกัด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษากำหนด

โดยส่วนกลางไม่สอดคล้องกับพื้นที่ 2) ด้านการบริหารการศึกษาขาดอิสระในการดำเนินการ 3) ด้านหลักสูตรการศึกษาแยกเรียนเป็นรายวิชาอัดแน่นด้วยเนื้อหาเวลาเรียนมาก 4) ด้านการเรียนการสอนใช้ความรู้ความจำ และ 5) ด้านเครือข่ายการศึกษามีปัญหาในการเปิดโอกาสมีส่วนร่วม

1.3) ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า ปัจจัยที่จะส่งผลให้การดำเนินงานจัดการศึกษาแบบองค์รวมประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ มีความคิดแบบก้าวหน้า มีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี 2) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีความยืดหยุ่นหลักการ จุดหมาย เป้าหมาย สารการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียน 3) ด้านสมรรถนะของครูผู้สอนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีเทคนิควิธีการและนวัตกรรมการสอน มีแรงจูงใจพัฒนาการสอน 4) ด้านทรัพยากรทางการศึกษาการสนับสนุนทรัพยากรด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ภายในภายนอกสถานศึกษา 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และสังคม การสนับสนุน ส่งเสริม ดูแลพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะชีวิต 6) ด้านบรรยากาศภายในสถานศึกษาการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ด้วยการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ภายในตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) ด้านระบบราชการ เกี่ยวกับ 2) ด้านนโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบภาครัฐเพื่อการศึกษาควรกระจายอำนาจผ่อนคลายกฎระเบียบ 3) ด้านเศรษฐกิจยุคใหม่การฝึกทักษะฝีมือแรงงาน ฝึกทักษะอาชีพระหว่างเรียน 4) ด้านวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ การเปิดกว้างวัฒนธรรมทางความคิดและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 5) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ผสมผสานกับภูมิปัญญาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

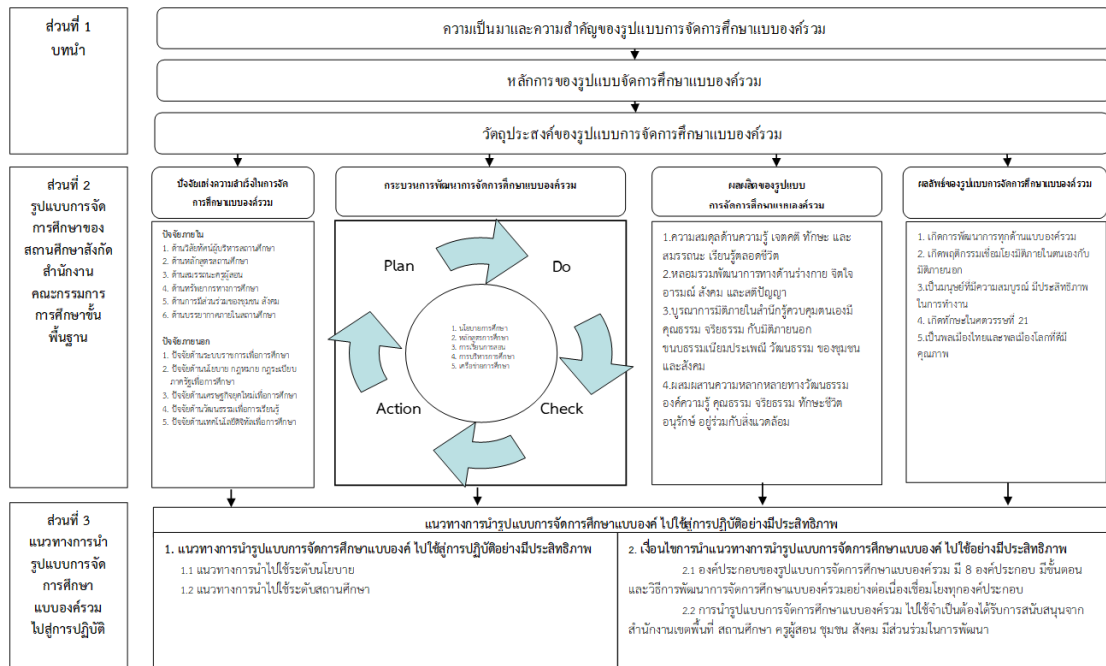
2) ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า การศึกษาแบบองค์รวมสามารถพัฒนาผู้เรียนเพื่อสร้างคุณสมบัติด้านความรู้ เจตคติ ทักษะ และสมรรถนะด้วยการหลอมรวมพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แบบองค์รวม

3) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ และส่วนประกอบของรูปแบบ ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความสำคัญ และความเป็นมาของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 4) ปัจจัยนำเข้าหรือตัวป้อนของรูปแบบ 5) กระบวนการพัฒนาของรูปแบบ 6) ผลผลิตของรูปแบบ 7) ผลลัพธ์ของรูปแบบ

ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ มี 1 องค์ประกอบ ดังนี้ 8) การนำรูปแบบไปใช้รายละเอียด ดังรูปภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม มีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความสำคัญของรูปแบบ	4.53	0.63	มากที่สุด	4.29	0.59	มาก	4.71	0.45	มากที่สุด
2. หลักการของรูปแบบ	4.60	0.61	มากที่สุด	4.29	0.70	มาก	4.71	0.45	มากที่สุด
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.60	0.61	มากที่สุด	4.36	0.61	มาก	4.64	0.48	มากที่สุด
4. ปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนา	4.87	0.34	มากที่สุด	4.50	0.63	มากที่สุด	4.79	0.41	มากที่สุด
5. กระบวนการพัฒนารูปแบบ	4.53	0.50	มากที่สุด	4.14	0.83	มาก	4.57	0.49	มากที่สุด
6. ผลผลิตของรูปแบบ	4.67	0.60	มากที่สุด	4.29	0.59	มาก	4.67	0.48	มากที่สุด
7. ผลลัพธ์ของรูปแบบ	4.87	0.43	มากที่สุด	4.36	0.48	มาก	4.86	0.35	มากที่สุด
8. แนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติ	4.67	0.44	มากที่สุด	4.29	0.59	มาก	4.57	0.49	มากที่สุด
ภาพรวม	4.67	0.52	มากที่สุด	4.31	0.62	มาก	4.69	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวมที่พัฒนาขึ้น พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ ที่จะนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา และเกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผล

1) ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม

1.1) ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า การจัดการศึกษาปัจจุบันแยกเป็นส่วน ๆ เป็นรายวิชา โครงสร้างเวลาเรียน 800-1,200 ชั่วโมงต่อปี เนื้อหาสาระการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่ ใช้เวลาการเรียนรู้มาก เน้นความรู้ความจำ มีการแข่งขันสูง ผู้เรียนเกิดความเครียด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาปฏิบัติตามโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดรายวิชา เวลาเรียน สาระการเรียนรู้มาให้ สถานศึกษาจึงขาดอิสระในการดำเนินการสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Siphawong, Phatsichirakun & Wirakunthewan, 2015) พบว่า การจัดการศึกษาแบบองค์รวมที่ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์การพัฒนา และมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ

1.2) ผลการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า มีอุปสรรคในการจัดการศึกษา 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านนโยบายส่วนกลางกำหนดไม่ตรงกับความต้องการบริบทของแต่ละพื้นที่ 2) ด้านการบริหารขาดความอิสระในการดำเนินการ 3) ด้านหลักสูตรอัดแน่นด้วยเนื้อหาและเวลาเรียน 4) ด้านการเรียนการสอนยังใช้ความรู้ความจำมากกว่าฝึกปฏิบัติ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมขาดการประสานงานการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ส่วนกลางออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับแนวปฏิบัติมาให้สถานศึกษาดำเนินการ ไม่ตรงกับสภาพความต้องการและข้อจำกัดบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Somchai, 2012) พบว่า การกำหนดนโยบายโดยส่วนกลางเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา ที่ต้องจัดให้เหมาะสมตามบริบทแต่ละพื้นที่ สถานศึกษาจึงควรมีอิสระสามารถดำเนินการตามเป้าหมาย และกำหนดนโยบายที่เหมาะสมได้

1.3) ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า ปัจจัยภายในที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จ ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ มีความคิดแบบก้าวหน้า มีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี 2) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีความยืดหยุ่นหลักการ จุดหมาย เป้าหมาย สาระการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียน 3) ด้านสมรรถนะของครูผู้สอนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มีจิตวิญญาณ ความเป็นครู มีเทคนิควิธีการและนวัตกรรมการสอน มีแรงจูงใจพัฒนาการสอน 4) ด้านทรัพยากรทางการศึกษาการสนับสนุนทรัพยากรด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ภายใน ภายนอกสถานศึกษา 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคม การสนับสนุน ส่งเสริม ดูแล พัฒนาการเรียนรู้ ทักษะชีวิต 6) ด้านบรรยากาศภายในสถานศึกษาการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ด้วยการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ภายในตนเอง และปัจจัยภายนอก ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จ ได้แก่ 1) ด้านระบบราชการ เกี่ยวกับ 2) ด้านนโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบภาครัฐเพื่อการศึกษาควรกระจายอำนาจผ่อนคลายกฎระเบียบ 3) ด้านเศรษฐกิจยุคใหม่ การฝึกทักษะ ฝีมือแรงงาน ฝึกทักษะอาชีพระหว่างเรียน 4) ด้านวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ การเปิดกว้างวัฒนธรรมทางความคิดและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 5) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทักษะการใช้

คอมพิวเตอร์ผสมผสานกับภูมิปัญญาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยภายใน ผู้บริหาร ครู หลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการเรียนรู้ และปัจจัยภายนอกเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมาย เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ kiatchai (2012) พบว่า ปัจจัยสำคัญการพัฒนาคุณภาพการศึกษาคือสถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทั้งภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษา

2) ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า สถานศึกษาทางเลือกลักษณะอิสระในการดำเนินการด้านนโยบาย ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านเครือข่าย มากกว่าสถานศึกษาแบบกึ่งหน้าที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายจากส่วนกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาแบบกึ่งหน้าเป็นสถานศึกษาในระบบส่วนใหญ่สังกัดองค์กรภาครัฐ ต้องพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐ ดำเนินการตามนโยบาย โดยส่วนกลางจะมีหน่วยงานระดับเขตพื้นที่กำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแมคเฟอร์สัน (McPherson, 2017) กล่าวว่า ประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญด้านการศึกษาจากส่วนกลางให้กับท้องถิ่นพร้อมทั้งมีระบบกำกับดูแลความรับผิดชอบ ที่ชัดเจนและเหมาะสมเพื่อให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตลอดชีวิต

3) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ส่วน 8 องค์ประกอบ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ความเป็นมา ความสำคัญ หลักการ วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ ส่วนที่ 3 แนวทางและเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบรายละเอียดที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (khammani, 2009) เสนอองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) ความหมายและวัตถุประสงค์ 3) แนวคิดพื้นฐาน 4) ยุทธศาสตร์ 5) บริบทและตัวป้อน 6) กระบวนการ 7) ผลที่ควรจะได้รับ 8) ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและคุณภาพ 9) การนำรูปแบบไปใช้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Pidchapan, 2021) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมองกลฝังตัวเพื่อพัฒนาโครงการคอมพิวเตอร์ตามแนวสะเต็มศึกษา เสนอองค์ประกอบของรูปแบบมี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 นโยบายการจัดการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ส่วนที่ 2 คู่มือการใช้รูปแบบ ส่วนที่ 3 ผลการทดลองใช้คู่มือ อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ส่วน แต่ละส่วนมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน จึงมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ ที่จะนำไปใช้ในสถานศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ที่จะนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา และเกิดประโยชน์ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการพัฒนารูปแบบมีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนจึงส่งผลต่อประสิทธิภาพของรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Buason, 2011) พบว่า กระบวนการพัฒนารูปแบบการวิจัยที่มีองค์ประกอบที่เกี่ยวกับ ขั้นตอนวิธีการดำเนินการที่ชัดเจนครบถ้วนความสมบูรณ์ จะส่งผลให้รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานระดับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ควรนำไปกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดความสมดุลด้านความรู้ เจตคติ ทักษะ และสมรรถนะ ด้วยการหลอมรวมพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. ระดับสถานศึกษา ควรนำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ไปเป็นแนวทางจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดหลักการ จุดหมาย เป้าหมาย สารการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียน การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ได้ตามบริบท
3. เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ควรนำไปเป็นข้อเสนอแนะให้หน่วยงานหรือสถานศึกษา นำไปพัฒนาเยาวชนให้เกิดการบูรณาการโดยไม่แยกส่วนทั้งมิติภายในตัวผู้เรียน และมิติภายนอกที่เป็นสิ่งแวดล้อมของชุมชน สังคม เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก ที่มีคุณภาพ

References

- Buason, R. (2011). *kānwichai læ kānphatthana nawattakam kānsuksā* [Research and development of educational innovations]. Nakhon Sawan: Rimping Printing Press.
- Khammani, T. (2009). *rūpbæp kān rian kānsōn thāng lūak thī lākālā* [Alternative teaching style]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Kiatchai, A. (2012). *kānsuksā krasæ lak læ kānsuksā thāng lūak* [Mainstream and alternative studies]. *Ramkhamhaeng Research Journal*, Special Issue, Thesis. 29(1), 170-178.
- McPherson, G. (2017). *kānsuksā Niu Silāen (ENZ). mātrathan prokræm læ rōngrian læ khantōn kāndamnoen kān* [Education New Zealand (ENZ). Programs and school's standards and implementation procedures]. Retrieved from <https://campus.campus-star.com/education/145576.html>.
- Office of the Basic Education Commission. (2009). *ekkasan prakōp kān prachum khōngkān lot wēlā rian phōem wēlā rū* [Documents for meeting project to reduce study time, increase learning time]. Bangkok: Office of the Basic Education Commission.
- Office of the Education Council. (2016). *næōnōm phap 'anāhot kānsuksā læ kānrīanrū khōng Thai* [Trends in the future of education and learning in Thailand]. Bangkok: senchuri.

- Pidchapan, W. (2021). rūpbāp kānprayukchai theknōlōyī samōṅg kon fang tuā phūā phatthana khrōṅ ngān khōmphiutōe tām nāo sa tem suksā [A model of embedded technology application for developing stem computer project]. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University*. 15(3), 192-207.
- Somchai, A. (2012). kānbōrihān čatkān kānsuksā thāṅg lūāk nai sathān suksā čhangwat khōṅ kēn: phahu kōṛanī suksā [Management of alternative education in educational institutions in Khon Kaen Province: a multi-case study]. Master of Education Thesis graduate school Khon Kaen University.
- Siphawong, S., Phatsichirakun, C. & Wirakunthewan, S. (2015). rūpbāp kānbōrihān phūā phatthana khurū sathān suksākhan phūnthān nai kānčhat tham nūai kānrīanrū samrap laksūt thōṅgthīn dōi kānrīanrū būranākān bāp ‘ong rūām. *Burī Ram* [Management model to develop teachers in basic education in the preparation of learning units for local courses by learning holistic integration]. Buriram Rajabhat University.